

Bražuolės hidrografinis draustinis

Kol karantinas neleidžia keliauti, kviečiame į virtualią kelionę – apžiūrėkime Luko Zmejevskio sukurtą Bražuolės piliakalnio ir jo apylinkių panoraminę nuotrauką, kuri suteikia galimybę apžvelgti vaizdą 360 laipsnių: [Bražuolės piliakalnis ir apylinkės](#). Žemiau rasite informaciją apie Bražuolės hidrografinį draustinį ir piliakalnį.

Bražuolės piliakalnis 1950 m. Adolfo Tautavičiaus nuotrauka. Šaltinis: Lietuvos istorijos instituto Rankraštynas | Fototeka (Archeologijos), Nr. ng 1447. Interneto prieiga: <http://www.aruodai.lt/paieska2/vaizdas.php?Vid=3434>

➤

Trakų istorinio nacionalinio parko teritorijoje prasideda 23,2 km ilgio į Nerį įtekantis Bražuolės upelis, kurio pelkėtose ištakose, ant kalno, iškilusio tarp versmių, požemiais srūvančių iš šalia esančio Akmenos ežero, senovėje stovėjo viena didžiausių medinių pilių Lietuvoje.

Gamtos ir kelis tūkstančius metų čia gyvenusių žmonių suformuotas Bražuolės piliakalnis išliko iki mūsų laikų – 11,2 m aukščio, ypač stačiais 15-25 m šlaitais, su pailga 2 ha ploto aikštele, kur kadaise stovėjo pilis. Išliko ir ją saugojęs pylimas, kurio ilgis – 440 m, aukštis – 1-2,5 m, o plotis – 11-23 m.

Pirmieji gyventojai čia įsikūrė daugiau nei prieš du tūkstančius metų – I tūkstantmečio prieš Kristų pabaigoje. XIV a. piliakalnis apleistas.

➤

Bražuolės upelis, požeminiais horizontais glaudžiai susijęs su Akmenos ežeru, į paviršių prasimuša tik požeminiais šaltiniais, prasispraudęs daugiau nei 300-500 m. iš po aplinkinių kalvų ir piliakalnio.

Požeminio vandens srautai, intensyviai plovę kalvų šlaitus, šioje vietoje suformavo įdomias pusapvalės neigiamas reljefo formas – sufozinius cirkus, sudarančius besišakojantį kanjoninio pobūdžio Bražuolės aukštupio slėnį.

Ardydamas aplinkinių kalvų šlaitus, Bražuolės upelis ir šiandien iš lėto skverbiasi Akmenos ežero link.

➤

Žmogus į šį kraštovaizdį sukūrusios gamtos darbą įsiterpė I tūkst. prieš Kr. pabaigoje, kai ant Bražuolės kalvos tarp dviejų upelio atšakų apsigyveno žmonės, priklausę brūkšniuotosios keramikos kultūrai. Apie šiuos pirmuosius gyventojus liudija giliausiame piliakalnio aikštelės kultūriniame sluoksnyje rasti brūkšniuotosios keramikos fragmentai ir akmeniniai kirviai.

I tūkst. po Kr. pirmojoje pusėje Bražuolės piliakalnis buvo įtvirtintas – jį saugojo 0,8 m aukščio ir 4 m pločio pylimų žiedai bei tarp jų buvęs griovys. Ant gynybinių pylimų įrengtos pirmosios akmenimis sutvirtintos medinės

užtvaros.

I tūkst. po Kr. antroje pusėje piliakalnis dar labiau įtvirtintas – pylimai padidinti iki 2 m aukščio ir 8 m pločio, o griovys pagilintas iki 1,5 m. Ant išorinio pylimo viršaus pastatyta medinė gynybinė siena: kas 1-1,5 m įkasti 20-30 cm skersmens rąstai, o tarpai tarp jų užpildyti gulsčiais rąstais. Tyrimus atlikę archeologai nustatė, kad beveik penkis šimtmečius čia gyvenę jau kitos – grublėtosios keramikos – kultūros žmonės įtvirtinimus remontavo mažiausiai 10 kartų.

Apie 1000 m. abu piliakalnio pylimai buvo sujungti į vieną, siekusį 2,7 m aukščio ir 14 m pločio, o jo viršuje pastatyta 1,5 m pločio gynybinė siena, daug masyvesnė už buvusią. Manoma, kad tada Bražuolės pilyje pastatyti ir pirmieji mediniai bokštai, nes ties sienos posūkiu archeologai atrado vieno iš jų fragmentą. Piliakalnio aikštę juosęs pylimas iš vidaus buvo sutvirtintas akmenimis, prie jo prišlieti mediniai pilies pastatai.

➤

XIV a. piliakalnyje turbūt paskutinį kartą vyko dideli statybos darbai – būtent tada paaukštintas pylimas, kurio likučius šiandien matome. Bražuolės pilis tapo vienu iš stambiausių šios Trakų žemės centrų. Kaip ji atrodė – nežinia, bet turbūt nedaug skyrėsi nuo kitų XIII-XIV a. Lietuvoje statytų medinių pilių. Buvo gana primityvi – pastatyta iš žemių, lauko riedulių ir medžio, kaip rišamąją medžiagą naudojant molį.

Statūs kalvos šlaitai ir užpelkėjęs šaltiniuotas slėnis darė pilį sunkiai prieinamą. Beje, čia srūvantys šaltiniai iki šiol „klajoja“, persikeldami į kitą vietą, o žiemą piliakalnio pašlaitės pasidengia tufo nuspalvintu lediniu kiautu. Seni žmonės pasakoja, kad prie piliakalnio į požeminius vandenis skradžiai žemės prasmego ne vieno ūkininko karvė, todėl vietiniai vengė čia lankytis, ganyti gyvulius ar šienauti žolę.

Pilies kiemą turėjo juosti aukštai ant pylimo iškilusios medinės moliu tinkuotos sienos, o vidinis pylimas dalino kiemą į dvi dalis. Pilies vartai turbūt buvo panašūs į medinį tunelį, pritaikytą ginti ir iš viršaus, ir iš šonų. Įtvirtinimus sustiprino mediniai bokštai – keturkampio plano, rentinės arba karkasinės konstrukcijos – bei pilies viduje prie gynybinių sienų ir pylimų pastatyti nedideli rentiniai pastatai.

Bražuolės pilyje turėjo stovėti bent vienas valdovui gyventi skirtas pastatas, nes čia rezidavo žemės kunigaikštis, o vėliau ir 1381 m. Lietuvos didžiojo kunigaikščio sostą praradęs Jogaila.

➤

1382 m. liepos 6 d. Bražuolės pilyje Jogaila, sukilęs prieš Lietuvos didįjį kunigaikštį Kęstutį, sudarė taikos sutartį su Kryžiuočių ordino atstovais.

Tais metais Jogailai apgulus Trakus, prie jų artėjo ir į Lietuvą įsiveržusi ordino kariuomenė. Jogaila pasiruošė kautis su vokiečiais, bet tarpininkaujant broliui Skirgailai išsiaiškino, kad ordinas, kaip ir anksčiau, ketina jį paremti. Susitikusios Bražuolės pilyje, šalys pasižadėjo nepulti viena kitos iki 1382 m. rugsėjo 8 d.

Kryžiuočiai Bražuolės sutartimi įsipareigojo neremti Kęstučio ir jo sūnų, o Jogaila pažadėjo paramą ordinui prieš Kęstutį.

Vėlesnių duomenų apie Bražuolės pilį nėra, matyt, ji sunyko per karą tarp Jogailos ir Kęstučio su Vytautu.

➤

Bėgant amžiams, žmonių apleistą piliakalnį vėl užėmė gamta – įtvirtinimai nunyko, drėgme persisunkę šlaitai apaugo medžiais. Pilies aikštelė virto dirbamu lauku, o kelias į valstiečio sodybą, dar 1953 m. stovėjusią ant kalno, driekėsi pro pietvakarinį pylimą. Nykstant piliakalniui ypač nukentėjo vakarinis šlaitas – paplautas požeminių tėkmių, nugriuvo į upelį iki pat pylimo vidurio.

➤

Natūralią teritorijos raidą sovietmečiu sutrikdė žmogaus veikla – pastačius užtvanką ir iškasus tvenkinius, pasikeitė hidrologinis Bražuolės upės režimas. Siekiant išsaugoti gamtos požiūriu vertingą vietovę ir Bražuolės aukštupio hidrografinę struktūrą, 1995 m. įkurtas 117,07 ha ploto hidrografinis draustinis, kurio teritorija ribotai naudojama žemės ir miškų ūkiui, pažintinei rekreacijai. Draustinis apima ir Bražuolės piliakalnį bei 23,8 ha miško.

➤

Šaltiniuoti sufoziniai cirkai ir jų suformuotas slėnis, kadaise sudarę sąlygas žmonėms saugiai įsikurti Bražuolės piliakalnyje, mūsų laikais tapo prieglobsčiu retoms, Europos mastu saugomoms Natura 2000 buveinėms.

43 ha ploto Natura 2000 teritorijoje „Bražuolės upės ištakos“ aptinkamos šios europinės svarbos buveinės: 6210 Štepinės pievos; 6510 Šienaujamos mezofitų pievos; 7220 Šaltiniai su besiformuojančiais tufais; 7230 Šarmingos žemapelkės; 91E0 Aliuviniai miškai.

Tai natūralios ekosistemos su joms būdinga augmenija ir gyvūnija, taip pat ir retomis rūšimis, skirtos biologinės įvairovės išsaugojimui. Šlapiuose miškuose, klampiuose šaltiniuose ir pelkėse auga reti saugomi augalai – mėlynasis palemonas (*Polemonium caeruleum*) ir baltijinė gegūnė (*Dactylorhiza baltica*), o sausose pievose – pievinis auksveitis (*Seseli annuum*).

➤

Per amžius susiformavusi gamtos ir kultūros paveldo visuma – tai, ką turėtume išsaugoti ateities kartoms Bražuolės hidrografiniame draustinyje. Nuo garsiojo piliakalnio, kurį supa Europos mastu saugoma gamta, nematyti išpūdingų tolvaizdžių, tačiau jis atveria istorinės atminties gelmes.